

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
تحقیق پایانی سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

مفهوم و مصادیق شعائر الهی در اسلام

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

فاطمه کشاورزی

تابستان ۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ مَرَّ بِهَذَا
مَسْجِدٍ مِنْ مَسْجِدِي
وَلَمْ يَدْخُلْهُ
فَلْيَعْلَمْ أَنَّهُ
مِنَ الْكٰفِرِيْنَ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
تحقیق پایانی سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان :

مفهوم و مصادیق شعائر الهی در اسلام

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

فاطمه کشاورزی

تابستان ۹۷

تحمیدیه

پروردگارا! اگر چه این تحقیق در راستای شعائر الهی است اما قابل قیاس با مجاهدت‌های انبیا (علیه السلام) و ائمه‌ی معصومین (علیه السلام) و سایر اولیا و عامای دین نیست. حتی نمی‌توان آن را چون قطره‌ای در برابر اقیانوس دانست. اما از این بنده‌ی ناچیز بپذیر و بر توفیقاتم بیفزای و در راه اسلام و انقلاب اسلامی ثابت قدم بدار.

پروردگارا! تو را به خاطر همه‌ی نعمت‌های بیکرانت سپاس می‌گویم. تو را سپاس می‌گویم که این سعادت را بر من ارزانی داشتی که مسلمان‌زاده باشم و با آیین مسلمانی و شیعی زندگی کنم. از تو می‌خواهم این سعادت را نصیبم بگردانی که با همین آیین با دنیای فانی وداع کنم.

تقدیم

تقدیم به ساحت مقدس حضرت اب‌عبدالله (علیه السلام) که برای احیاء شعائر الهی با جان و مال خوشان و اهل بیتشان قیام کردند و تاریخ تا همیشه در روایت کردن حماسه‌ی کربلا و عاشورا به خود افتخار خواهد کرد. همچنین تقدیم به روح ملکوتی امام راحل و شهدای عزیزمان که برای حفظ و تعظیم شعائر الهی، حکومت طاغوت را سرنگون و حاکمیت الهی را جایگزین کردند. در آخر تقدیم به روح سرکار خانم دکتر سیمین تاج مؤیدی که با انفاق ثروت و عمر خودشان در راه تبیین، تبلیغ و نشر معارف اسلامی تلاش و کوشش فراوان کردند؛ او که گمنام جهاد کرد، گمنام زیست و گمنام به لقاءالله پیوست.

وضع یکی شعائر تکوینی است که مخلوقات خدا را شامل می‌شود و دیگری شعائر تشریحی است و بعضی از معارف تشریحی اسلام است. به اعتبار مکانی و زمانی بودن دسته‌ی دیگری است که شعائر مکانی شامل: کعبه، حرم معصومین (علیهم السّلام)، حسینیه‌ها، مساجد و... می‌شود و شعائر زمانی شامل ماه‌های حرام، اعیاد، ایام شهادت و ولادت اهل بیت (علیهم السّلام) است. به اعتبار لفظی و غیر لفظی بودن که شعائر لفظی بعضی از اذکار و دعاها را شامل می‌شود و شعائر غیر لفظی بر شعائر رفتاری، مکانی و... دلالت می‌کند. دسته‌بندی دیگری که شعائر را می‌توان تقسیم کرد عمومیت و عدم عمومیت آن است. بعضی از شعائر بین مذاهب اسلامی مشترک است و برخی دیگر مختص مذاهب اسلامی است.

راهکارهای متفاوتی برای تعظیم و ترویج شعائر الهی وجود دارد. اولین قدم را باید از دوران کودکی و در خانواده برداشت. از جمله نامگذاری‌ها، گفتن اذان و اقامه در گوش نوزاد، توجه به آموزش و نهادینه کردن نماز در دوران کودکی و حضور در مراسم دینی و مذهبی. راهکارهای اجتماعی تعظیم شعائر وابسته به تشکیل حکومت اسلامی است. حکومت اسلامی باید تدابیر گسترده‌ای را در جهت محافظت، بازسازی و زیباسازی شعائر در نظر بگیرد. همچنین باید تدابیر امنیتی برای تعظیم شعائر و اجتماعات مسلمانان در نظر گرفته شود. همچنین باید انواع و اقسام رسانه‌های مدرن و غیر مدرن را به خدمت گرفت و به وسیله‌ی آنها نسبت به شناخت شعائر الهی معرفت پیدا کرد و باورهای مسلمانان را عمق بخشید.

فهرست منابع

منابع عربی

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

۱. ابن فارس، احمد ابن فارس، معجم المغایس اللغه، ج ۳، چاپ اول، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۰۴.ق.

۲. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، دعائم الإسلام، ج ۲، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۳۸۵.ق.

۳. ابن سیده، علی ابن اسماعیل، المحکم والمحیط الاعظم، ج ۲، چاپ اول، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۱.ق.

۴. ابن منظور، محمد ابن مکرم، لسان العرب، ج ۱۱ و ۱۲، چاپ سوم، بیروت، دار صادر، ۱۴۱۴.ق.

۵. راغب الاصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، ج ۱ و ۲، چاپ اول، بیروت، دار القلم، ۱۴۱۲.ق.

۶. فراهیدی، خلیل ابن احمد، العین، ج ۱ و ۸، چاپ دوم، قم، نشر حجت، ۱۴۰۲.ق.

۷. فیروزآبادی، مجدالدین محمد بن یعقوب، القاموس المحیط، چاپ چهارم، بیروت، دارالمعرفه، ۱۴۳۰.ق.

۸. قمی، عباس، سفینه البحار، ج ۷، چاپ اول، قم، نشر اسوه، ۱۴۱۴.ق.

۹. کلینی، محمد بن یعقوب، **الکافی**، ج ۳ و ۴، تهران، چاپ چهارم، دار الکتب الإسلامية، ۱۴۰۷ ه.ق.

۱۰. سبحانی، جعفر، **رسائل و مقالات**، ج ۳، چاپ دوم، قم، مؤسسه الإمام الصادق (ع)، ۱۴۲۵ ه.ق.

۱۱. فیومی، احمد بن محمد، **المصباح المنیر فی غریب الشرح الكبير رافعی**، ج ۲، چاپ دوم، قم، موسسه دار الهجره، ۱۴۱۴ ه.ق.

۱۲. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، **بحار الأنوار**، جمعی از محققان، ج ۲، ۲۴ و ۶۸، چاپ دوم، بیروت، دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۳ ه.ق.

۱۳. مرتضی زبیدی، محمد ابن محمد، **تاج العروس**، ج ۱۷، چاپ اول، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۴ ه.ق.

۱۴. مصطفوی، حسن، **التحقیق فی کلمات القرآن الکریم**، ج ۶ و ۹، چاپ سوم، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۳۰ ه.ق.

۱۵. مفید، محمد بن محمد، **الإختصاص**، قم، المؤتمر العالمی لالیفیه الشیخ المفید، ۱۴۱۳ ه.ق.

۱۶. نوری، میرزا حسین، **مستدرک الوسائل**، ج ۲، قم، آل بیت، بی تا.

منابع فارسی

۱. افلاکی، ناصر، **نمادها، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی؛ شعائر و ظواهر دینی**، چاپ اول، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۴.

۲. انوری، حسن، **فرهنگ بزرگ سخن**، ج ۴، چاپ هفتم، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۸۱.

۳. باقری، خسرو، **نگاهی دوباره به تربیت اسلامی**، چاپ چهارم، تهران، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۶.

۴. بروس میت فورد، میراندا، **فرهنگ مصور نمادها و نشانه‌ها در جهان**، ترجمه ابوالقاسم دادور، زهرا تاران، چاپ اول، تهران، دانشگاه الزهرا(س)، ۱۳۸۸.

۵. جوادی آملی، عبد الله، **تسنیم**، ج ۸، چاپ دوم، قم، اسراء، ۱۳۸۶.

۶. _____، **مراحل اخلاق در قرآن**، چاپ سوم، قم، مرکز نشر اسرا، ۱۳۷۷.
۷. جهرمی، مهدی، باقری، محمد، **آسیب شناسی دینی از منظر استاد شهید مطهری**، چاپ اول، تهران، نشر هماهنگ، ۱۳۷۷.
۸. حسینی دشتی، مصطفی، **معارف و معاریف**، ج ۱، ۳، ۵ و ۷، چاپ اول، تهران، سپید موی اندیشه، ۱۳۹۳.
۹. حر عاملی، محمد بن حسن، **وسائل الشیعه**، ج ۴ و ۲۱، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۴۰۹.ق.
۱۰. حکیمی، محمدرضا، حکیمی، محمد، حکیمی، علی، **الحیاء**، احمد آرام، ج ۲، چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰.
۱۱. خمینی، روح الله، **صحیفه امام**، ج ۱، چاپ چهارم، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۵.
۱۲. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد، **مفردات الفاظ قرآن**، غلامرضا خسروی حسینی، ج ۵، چاپ سوم، تهران، انتشارات مرتضوی، ۱۳۸۳.
۱۳. رسولی محلاتی، هاشم، **الإرشاد للمفید**، بی جا، انتشارات علمیه اسلامی، بی تا.
۱۴. صهباء، **دغدغه‌های فرهنگی**، تهران، انتشارات موسسه ایمان جهادی، ۱۳۹۰.
۱۵. طباطبایی، سید محمد حسین، موسوی همدانی، سید محمد باقر، **ترجمه تفسیر المیزان**، ج ۱ و ج ۱۴، چاپ پنجم، قم، دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴.
۱۶. طبرسی، فضل بن حسن، مترجمان، **ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن**، ج ۲ و ۱۱، چاپ اول، تهران، انتشارات فراهانی، ۱۳۶۰.
۱۷. عابدینی مطلق، کاظم، **نهج الفصاحه**، چاپ سوم، قم، فراگفت، ۱۳۸۶.
۱۸. عالم زاده نوری، محمد، **به کجا و چگونه؟ نیم نگاهی به آرمان کمال و راه رسیدن به آن**،

- چاپ اول، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵.
۱۹. علی نیا خطیر، نادعلی، حکومت اسلامی و اقامه شعائر دینی، چاپ اول، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۰.
۲۰. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۳، چاپ ششم، تهران، دار الکتب السلامیه، ۱۳۷۱.
۲۱. محرمی، غلامحسین، درسنامه تاریخ تشیع، چاپ سوم، قم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۲.
۲۲. محمودی ارسنجانی، علی، اهمیت نماز، ج ۱، چاپ اول، قم، انتشارات امام علی بن ابی طالب، سال ۱۳۸۷.
۲۳. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۱۳، قم، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، ۱۳۸۶.
۲۴. مطهری، مرتضی، پانزده گفتار، چاپ ششم، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۰.
۲۵. _____ ده گفتار، چاپ بیست و هشتم، قم، صدرا، ۱۳۸۸.
۲۶. _____ صدگفتار، چاپ ششم، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۲.
۲۷. _____ حماسه حسینی، ج ۱، چاپ شصت و پنجم، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۹.
۲۸. مغنیه، محمد جواد، دانش، موسی، ترجمه تفسیر کاشف، ج ۳، چاپ اول، قم، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۷۸.
۲۹. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۴، چاپ اول، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۷۴.
۳۰. منتظر القائم، اصغر، تاریخ اسلام، چاپ اول، اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۴.
۳۱. مؤیدی، محسن، خاطرات همفر جاسوس انگلیسی در ممالک اسلامی، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۶.
۳۲. هاشمی رفسنجانی، اکبر، فرهنگ قرآن، ج ۳، چاپ سوم، قم، موسسه‌ی بوستان کتاب، ۱۳۸۶.